

تاریخ اول سنه ۱۹۱۸ نومبر ۸

برنجی سنه دوامیسی

سوغنه ۴۰ ذی الحجہ سنه ۱۳۳۷

آذربایجان

کریمک ساسی، اجناسی، ادبی، اقتصادی تورک فرانسیدر.

آیونه شرایلی:

تورک و اسلامه قید مقالمار سینه
 لرمد آچیلدور. مزج اولتوبان اولراق
 ائده ایجیلدور. مزج اییلن مقلاتک
 مقلاتی اداره تئین ایچور.
 محل ادارا:
 یاکو، قاپوزا، کینکلا، آکوجده.
 آذربایجان، اندریمیسی
 تاتون لمره ۶-۸۱
 ننگ نسخسی ۵۰ قشک.

۱- یوزک برنه ده یا کو ایچون ۳۵.
 باشقه شعارله ۳۲ روهیسر.
 بر آییسی یا کو ده ۱۶. باشقه شعارله
 ۱۹ روهیسر.
 اعلان قیاتی
 شعری ۲ روهه کرانه گیدن اعلانلار
 ایچون گشت ایچیر.

حکومت فوتروتن

۱- ۱۹۱۸ نیی ننگ آشتونک برمن
 حکومت فوترونی جینه (گام یگرچ موخا
 رسک) خصوصی نامور تئین اولور.
 ۲- تلبس فوترویل بلانک مانی مهوری
 (موخا) آیشامروفا یوزج چاینتا (حکومت
 فوترونی دفتر خاسه ایله ۳۰۰۰ روهه موا
 جب اولراق اوزده اوغوش ۲۰ سن حسابلار
 تئین اولور.
 ۳- ایوانک ۸۸۸۸۸۸۸۸ فوترونی اورتک ترویا
 نووسنی حکومت فوترونی دفتر خاسه ایله
 ۷۸۰۰۰ روهه مواجب اولراق اوزده کاب تئین
 اولور.
 ۴- احتیاج طایفی (طلب نیقولاوچ آوا
 بوف) ایوانک ۲۲ سنن ایله ۳۱۰۰۰ روهه موا
 جب اولراق اوزده حکومت دفتر خاسه مواجب
 تئین اولور.
 ۵- فوربانا کئی (ستیان باغولویچ آما
 موخ) ایوانک ۲۲ سن ایله ۶۶۰۰۰ مات موا
 جب اولراق تشریحه حکومت فوترونی دفتر خا
 سه کار گتار تئین ایچورده.
 حکومت فوترونی عومته مایه انگری
ایرجانوف

حکومت امرلری

تجارت، صامت و ارزاق نظارتکن
 ۵۵ - ۲۳ ایلول = حکومت یا کو
 شهرت کوچیگک باه و ایلول آیک ۲۳
 من تجارت، صامت و ارزاق نظارتکن و تشریحه
 سی امرایه باشلاریسی جابو متعلق اداره و
 مؤسسه اعلان ایچوروم.
 ۶۶ - ۲۸ ایلول = مهنس (لاق) ایوانک
 ۳۳ لیدن قشک استقران فوترونی تئین
 اولور.
 ۶۷ - مهنس ایلول آیک ۲۲ لیدن حاقق
 اصمونی تجارت، صامت و ارزاق و زارنی
 جینه یاش نامور تئین ایچیر.
 - مهنس شویان یک ریتم بکوفی حاقق
 نعرفانی تورانک جینه کی تجارت شعبه
 سی تعقیبه ایتمک ایچون نظر تئین ایچوب
 فولوقشیلاری صب و عزز ایتمکله نامور
 ایچوروم.
 - انیسویسی آتسون وریده ۵۰ لاق
 نعرفانی تورانک لئو اولیوب تجارت صامت
 و ارزاق نظارتکن نظاری ایله مهنسده بولونا
 سی لازه بیزیم.
 - مهنس ایلول ۲۹ لیدن مهنس عدالت
 یک اهتدیف و شویانک ریتم بکوفی حاقق
 نعرفانی تورانک جینه تجارت، صامت و
 ارزاق و زارنی طرفندن یاش نامور تئین
 ایچوروم.

معارف نظارتکن

۳ - ۵ آقتوس ۱۹۱۸. دانش نامه
 حاقق مکتبیرنک نظری صبیب آقاخان کوف
 آونوست برمن کچه نورپانی قزاق لوز
 وینه یه حاقق فولوقه تئین اولور.
 ۴ - ۲۹ آقتوسن مکتبیرنک طرلمهسی
 مهنسده آتدیفه یازیلان نظار وظیفه و صبیب
 لرمن خارج اولورولار کچه اوزده اولنسی
 مهنسک نظاری (واسیلی آیشامرووچ مهنسک
 شونه و جانشیر لوزیرنک ۳ نیی مهنسک
 نظاری (ایوان باغولویچ ایوانوف زنگه دور
 وقربا کین لوزیرنک ۳ نیی مهنسک نظاری
 (شرفان ایوانوویچ آمانه کی)
 ۵ - ۲۹ آقتوس ۱۹۱۸. نظری حاقق
 مکتبیرنک نظری علی کریم مسعود لوف اوز
 وظیفهسده لمدیق اولور.
 ۶ - ۲۵ آقتوس ۱۹۱۸. شونه جانی
 ائدالی مکتبیرنک حاقق خاشنگ زسان بکوف
 کچه نورپانی نوشده اوزده حاقق مکتبه
عالموروف

باکو شهری و اطرافی اعلانیه

اعلان رسمی

۱ - یاش باشی یوزوق اشقا و اشراق اغراس خودمباری اولورکن کنده
 یخیرنه نامور موسی ویرمکنه کچه و یا کو موزاری یاش ارمی عاقلارنه باشرایجه
 لان ویا فلان آمانک پولیس منشی ویا خرامادانچاق طرفندن طلب ایلمکدن یخنه
 کنیرلری گوتوریلری ویا کوتورمت ایستکلری خبر ائتمشور.
 ۲ - اعلی عومده یلندن یکه حکومته کنیرلره لوزه گوتورن هر هانسی آرمی
 کچه آرمایه لوزه یوقدره حکومت ایستدیگی تئینتانی گوتور یازار، بانه عیبه کچه یو
 وند مرامیت ووقعه ایله تعیر اولماق اوزده حادسی درمال الا یاشی پولیس مرکزله
 مشر وریش و گوموزاری (۸۰ - ۲۵) نومرونی کیمیری تصفالییدن سوکرا ایچون
 ۶۶ - ۱۹ پولیس مصلحتکله قنون ایتملیر.
 ۳ - پولیس و تاشک باش بولوقلاره علفاسی اولوب یتمن، عورت و صفت رسمیسی
 اولوبورده ایله لوزاری رسمیه ننگ ایتمن هر چی کیمینه اعلی اظفار و
 تلبس ایتمن و وقعه بروجه معرض بولسه اظفار کیت اولونایدر.
 ۴ - طرفندن تئنه تلبس ایلمکله اولنلار لئن ایر ویا کچه ۱۹۱۸ لاق بولون
 شخصی یاشلارک لظ مصلحتکله اظفار ایتمن، اولوبورده صامت عومده عیله بولناری
 کتیر ایتمک قاعل مشرک ده ایلمدرک ک شیده جزایه معرض اولنلاری عیله اعلان
 اولور.
 ۱۹۰۰، ۲۹ آذربایجان پولیس منشی، عمومی **بهالهدین**

اعلان رسمی

باکو شهر داخله، باصوم سیه و یازور لردن یازور ایلمش آچیلدی کچه
 ت اون ایکی قشک اجرای ایتملرند بر معطور اولدیگی اولجه صامت
 و غیر تئین اولون سریش مدنتکله قیلمه تصفالیه قشک ندرینه صامت اولونسی
 و قولمادانسی طرفندن امر و تیغ اولونشکله کیت اعلانیه معلوم اولاق اوزده
 ق اولور.
اعلان

خیار آیتک ۵۵ ۱۹۱۸ نیی ایله آذربایجان حکومتی طرفندن وریش قرارداد
 حاقق هاموشه مدنتری و اولکازه متعلق اداره ریکی دن صاحب ارنه قایبارفاید
 سوم فرما مشخیره اعلان اولورکنک تئین حاقق و غیر محمول ایلمک
 ننگ متداری معلوم اولدیلدن سکره مدنتره زاورداره و پورنده اولان
 ایلامک صاحب اولماق اولار. بوارهده خصوصی اعلان اولونایتمشور.
 تجارت رسالت نظری:
 T. عالموروف

"Azərbaycan" qəzetinin 8-ci nömrəsinin 1-ci səhifəsi

Bazar ertəsi, 7 oktyabr 1918-ci il, nömrə 8

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

Birinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Düşənbə, 30 zilhiccə sənə 1336. 7 təşrini-əvvəl sənə 1918.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Kolyubakinskaya küçədə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə: 6-91. Tək nüsxəsi 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 35, başqa şəhərlərə 42 rublədir.

Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir.

Elan fiatı: sətəri 2 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

BAKİ ŞƏHƏRİ VƏ ƏTRAFI ƏHALİSİNƏ ELANI-RƏSMİ

1 – Bəzi başıpozuq əşqiya [quldurlar] və əşərranın [yaramazların] əğrazi-xüsusiyyələri [şəxsi məqsədləri] uğrunda kəndi-kəndilərinə məmur süsü verərək, gecə və ya gündüzləri bəzi erməni ailələrinə bilmüraciə filan və ya filan adamın polis müfəttişi və ya qradanaçalnik tərəfindən tələb edildiyindən bəhslə, kəndilərini götürdükləri və ya götürmək istədikləri xəbər alınmışdır.

2 – Əhali ümumən bilməlidir ki, hökumətcə kəndilərinə lüzum görülen hər hansı adamı gecə aramaya lüzum yoxdur; hökumət istədiyi təftişatı gündüz yapar. Binaileyh, gecə bu yolda müraciət vüquunda ilk tədbir olmaq üzrə hadisəni dərhal ən yaxın polis mərkəzinə xəbər verməli və gündüzləri 25-80 nömrəli, gecələri nisfülleyldən [gecə yarısından] sonra üçün 44-66 polis müfəttişliyinə telefon etməlidir.

3 – Polis vəzəifinin [vəzifələrinin] başıpozuqlarla əlaqəsi olmadığından, hüviyyət [şəxsiyyətini] və sifəti-rəsmiyyəsinə [rəsmi kimliyini] uniformasıyla olmazsa belə, övraqi-rəsmiyyəsiylə [rəsmi sənədləri ilə] isbat edəmməyən heç bir kimsəyə əhali etibar və təbəiyyət [təbəçilik] etməməli və vüquunda [baş verdikdə] bərvəchiməruz [deyildiyi şəkildə] polisə ixbari-keyfiyyət olunmalıdır [hadisə xəbər verilməlidir].

4 – Tərəfimizdən şiddətlə təqib edilməkdə olduqlarından er və ya gec yaxalanacaq bu misilli əşxası [bu kimi şəxsləri] bilənlərin lütfən müfəttişliyə ixbar etməsi və bilib də səlaməti-ümumiyyə əleyhində bunları kətm edənlərin [gizlədənlərin] faili-müştərək ədd edilərək [cinayət ortağı hesab edilərək] ən şədid [şiddətli] cəzaya məruz qalacaqları əhəmiyyətlə elan olunur.

2/10/34 [2 oktyabr 1918]
Azərbaycan Polis müfəttişi-
ümumisi Bəhaəddin

ELANİ-RƏSMİ

Bakı, 7 təşrini-əvvəl 34 [7 oktyabr 1918].

Bakı şəhər[i] daxilində bilümm [bütün] sinema və teatrolardan arzu edilənlər açılaraq gecə saat on ikiyə qədər icrayi-lö'biyat etmələrində [əyləncə icra etmələrində] bir məhzur [manəə] olmadığı və əvvəlcə saat 8-ə qədər təyin olunan sərbəsti [icazə] müddətinin fi-mabə'd [bundan sonra] nisfülleyle [gecə yarısına] qədər təmddidinə [uzadılmasına] müsaidə olunduğu Bakı Komandanlığı tərəfindən əmr və təbliğ olunmaqla, keyfiyyət əhaliyə məlum olmaq üzrə elan olunur.

ELAN

Oktyabr ayının 5-də 1918-ci ildə Azərbaycan Hökuməti tərəfindən verilən qərardad mövcibincə [qərardada uyğun olaraq] hamı neft mədənləri və onlara mütəəlliqlik [onlarla əlaqədar] idarələr yenidən sahiblərinə qaytarılmışdır.

Bununla ümum firma sahiblərinə elan olunur ki, neft ehtiyatı və qeyri məhsul [hasil] ediləcək mədəniyyətin [mədən məhsullarının] miqdarı məlum olduqdan sonra mədənlərə, zavodlara və bunlarda olan əmlaka sahib olmaq olar. Bu barədə xüsusi elan olunacaqdır.

*Ticarət və Sənə'ət naziri:
A. Aşurov.*

ELAN

Projektor yaxar, makinələrini qayırır, projektordan anlar makinist var isə “Rotşild Evi”ndə Bakı Komandanlığına gəlsin.

*Bakı Komandan vəkili:
Miralay [Polkovnik].*

HÖKUMƏT ƏMRLƏRİ**Ticarət, Sənə'ət [Sənaye] və Ərzaq Nəzarətindən [Nazirliyindən]**

45 – 23 eylül [sentyabr] – Hökumətin Bakı şəhərinə köçdüyünə binaən, bu eylül ayının 23-dən mən Ticarət, Sənə'ət və Ərzaq nazirliyi vəzifəsini icraya başladığını hamı mütəəlliqlik [əlaqədar] idarə və müəssisələrə elan edirəm.

46 – 28 eylül – Mühəndis Lanq eylülün 24-dən neft istiqraz kontroloru [müfəttişi] təyin olunur.

47 – Həmin eylül ayının 21-dən Sadiq Əhmədovu Ticarət, Sənə'ət və Ərzaq Vəzarəti [Nazirliyi] cənbində [nəz-dində] baş məmur təyin edirəm.

* * *

Mühəndis Şahbaz bəy Rüstəmbəyovu Xalq Təsərrüfatı Şurasının cənbindəki Ticarət şöbəsini təsfiyə etmək [təmizləmək] üçün nazir [müfəttişi] təyin edib, qulluqçuları nəsib və əzl [işə qəbul və işdən azad] etməyə məmur edirəm.

* * *

Xüsusi qanun verilənədək, Xalq Təsərrüfatı Şurasının ləğv olmayıb, Tica-

rət, Səna'ət və Ərzaq nazirinin nəzarəti ilə fəaliyyətdə bulunmasını lazım bilirəm.

* * *

Həmin eylülün 29-dan mühəndis Əbdülqədir bəy Əfəndiyev və Şahbaz bəy Rüstəmbəyovu Xalq Təsərrüfatı Şurası cənbində Ticarət, Səna'ət və Ərzaq Vəzarəti tərəfindən baş məmur təyin edirəm.

* * *

29 eylül 1918. Xüsusi məmur Əliyevi vəzifəsindən xaric edib, göstərdiyi xidmətinə görə izhari-təşəkkürümü ona elan edirəm.

*Ticarət, Səna'ət və Ərzaq naziri:
Aşurov.*

Hökumət Kontrolundan [Müfəttişindən]

1 – 1918-ci ilin ağustosun birindən hökumət kontrolu cənbində Adam Bekiroviç Muxarski xüsusi məmur təyin olunur.

2 – Tiflis Kontrol Palatasının sabiq məmuru Sofya Aleksandrovna Yanoviç-Çainskaya Hökumət Kontrolu dəftərxanasında ildə 3600 rublə məvacib olmaq üzrə avqustun 20-dən hesabdər təyin olunur.

3 – Eylülün [sentyabrın] 8-dən polkovnik Ənvər bəy Troyanovski Hökumət Kontrolu dəftərxanasında ildə 7800 rublə məvacib olmaq üzrə katib təyin olunur.

4 – Ehtiyat zabiti Qleb Nikolayeviç Avanov eylülün 22-dən 3600 rublə məvacib olmaq üzrə Hökumət dəftərxanasında yazığı təyin olunur.

xanasında yazığı təyin olunur.

5 – Quberniya katibi Sitiyan Yakovleviç Adamoviç eylülün 23-dən ildə 6600 manat məvacib olmaq şərtilə Hökumət Kontrolu dəftərxanasında kargüzar təyin edilir.

*Hökumət Kontrolu avəzinə:
Maliyyə naziri Əmircanov.*

Maarif Nəzarətindən

3 – 5 ağustos 1918. Dağıstan nahiyyə xalq məktəblərinin naziri [müfəttişi] Nəsib ağa Qiyasbəyov avqustun birindən Gəncə quberniyası Qazax uyezdinə yenə həman qulluğa təyin olunur.

4 – 21 ağustosdan məktəblərin milliləşməsi münasibəti ilə aşağıda yazılan nazirlər [müfəttişlər] vəzifə və mənsəblərindən xaric olunurlar: Gəncə uyezdi əvvəlinci məhəllənin naziri Vasil Aleksandroviç Yemelyanov, Şuşa və Cavanşir uyezdlərinin 3-cü məhəlləsinin naziri İvan Yakovleviç İvanov, Zəngəzur və Qaryagin uyezdlərinin 4-cü məhəlləsinin naziri Mitrofan İvanoviç Atamanaki.

5 – 24 ağustos 1918. Nuxu ali-ibtidai məktəbinin naziri Ələkbər Mahmudov öz vəzifəsində təsdiq olunur.

6 – 25 ağustos 1918. Şuşa ali-ibtidai məktəbinin müəllimi Həşim bəy Nərimanbəyov Gəncə quberniyası Şuşa uyezdi xalq məktəblərinin naziri təyin olunur.

7 – 25 ağustos 1918. Sentyabrın 20-də Əhməd Əfəndi Muxtar oğlu Bayramov Nuxu zükür [oğlanlar] gimnaziyasının türk müəllimi təyin olunur.

8 – 26 ağustos 1918. Avqustun birindən Qriqori Andreyeviç Çerqəştov Məzahib Nəzarətində [Dini Etiqad Nazirliyi] rus və ümum xristiyan kilsə işlərindən ötrü katib təyin olunur.

9 – 26 ağustos 1918. Mixail Vasilyeviç Kondratyev Maarif Vəzarəti dəftərxanasına müdiri-vəzarətin kargüzarı, Mirzə Məhəmməd Axund oğlu katib və Gəncə quberniya Hərbiyyə İdarəsinin katibi Sergey İliç Yembayev buxqalter təyin olunurlar. Lidiya Viktorovna Şine, Serafima Zaxarovna Dobrotina və Mirzə Musa Mirzə Sadiq oğlu Mirzəzadə dəftərxana yazıçılığına təyin olunurlar. Bunlardan Kondratyev, Yembayev və Dobrotina avqustun birindən, Mirzə Məhəmməd Axundzadə avqustun 26-dan, Şine iyulun 20-dən və Mirzəzadə avqustun 15-dən təyin olunurlar.

10 – 27 ağustos 1918. Vasili Vasilyeviç Kondratyev Maarif Nəzarəti dəftərxanasında kargüzar müavini təyin olunur.

11- 31 ağustos 1918. Məktəblərin milliləşməsindən naşi Qazax ali-ibtidai məktəbinin naziri İvan Xunzadze vəzifəsindən ixrac olunur.

12 – 4 eylül 1918. Gəncə ali-ibtidai məktəbinin müəllimi Cavad bəy Cavarlinski Gəncə uyezdi xalq məktəblərinin naziri təyin olunur.

13 – 4 eylül 1918. Maarif Vəzarəti dəftərxanasının müavini-kargüzarı Firdun bəy Muxtarov və dəftərxana yazıçısı Mirzə Musa Mirzəzadə eylülün birindən birinci kargüzar və ikinci qüyu-

dat [qeydiyyat] məmuru təyin olunurlar.

14 – 4 eylül 1918. Bayram Niyazi [oğlu] Kiçikxanov Zaqatal ali-ibtidai məktəbinə nazir təyin olunur.

15 – 4 eylül 1918. Salahlı 2 şöbəli ərazi məktəbinin naziri Əhməd ağa Abdulla ağa oğlu Mustafayev Qazax ali-ibtidai məktəbinə nazir təyin olunur.

16 – 10 eylül 1918. Gəncə darülmüəlliminin [pedaqoji seminariyasının] bağlandığına görə, onun vəkili-xərci İşxanova qulluğundan ixrac olunur.

17 – 10 eylül 1918. Aşağıda yazılan zəvat [şəxslər] Gəncə darülmüəlliminin milliləşməsinə binaən eylülün 15-dən vəzifələrindən ixrac olunurlar:

1) Rus ilahi müəllimi keşiş Qolubov; 2) Erməni ilahi müəllimi Qorqyans; 3) Müəllimlər: Vyaxirev, Semyonov və Belova. Əl işi müəllimi Kostin, Pankeviç. Erməni dili müəllimi Korkotyan və darülmüəlliminin xüsusi naziri Andreyev.

18 – 10 eylül 1918. Gəncə Mixaylov sənət məktəbinin milliləşməsi münasibətilə aşağıda yazılan zəvat eylülün 15-dən vəzifələrindən ixrac olunurlar:

1) Rus dərsi-ilahi [dini etiqad dərsi] müəllimi keşiş Abesadze; 2) Erməni dərsi-ilahi müəllimi Tumanlyans; 3) Müəllim Moskorenko; 4) Sənət məktəbinin cənbindəki [nəzdindəki] ibtidai məktəbinin müəllimləri: Popov-Perelyakov, Muravyov və Astvosaturov; 5) Texnik Markovski; 6) Yazıçı-hesabdar Voqod; 7) Əmlak naziri [müfəttiş] Zelenin.

19 – 11 eylül. Nuxu ali-ibtidai məktəbinin müəllimi Məhəmməd Əli Xələfadə eylülün 30-dan vəzifəsində təsdiq olunur.

20 – 12 eylül. Vəzarət dəftərxanasının kargüzarı Firidun Muxtarov eylülün 14-dən 7 gün məzuniyyətinə buraxılır.

Maarif naziri: N. Yusifbəyov.

TÜRK RUHU

Türk ruhu inqilaba yabançımıdır? Türk oğlu! Sənin tarixinin hər bir səhi-fəsi avazi-inqilabı [inqilab avazını] səm'imizdə [qulağımızda] inikas [əks] etdirmirmi? Sənin müzəffər və fəal qardaşlarının bütün həyatını, tarixini seyr et; sultan və qazilərini təsəvvür et, Qafqaziyanın bugünkü tarixi günlərini unutma. Bütün islam aləmində qopacaq inqilab sənin iqdamatını [təşəbbüs göstərməyini] bəkləyir. Qafqaziyanın vasi [geniş] və azadə köksünü qərb türkləri üdvan [təcavüz] dırnaqlarından xilas etdi. Bu gün də növbət sən Qafqaziyalı türkünə gəldi. Şimdi bir taqım saxta hökumət təşkil edən siyasiyyunun [siyasilərin] zənciri-əsarətindən təxlis [xilas olmaq] üçün digər islam qardaşlarımızı Osmanlı türkləri ilə bərabər Qafqaziya türklərinə qoşmalıdır.

Türkiстан, İran habelə... Bir çox qardaşlarımız, qan-yaşlar tökərək bizə müntəzir deyilmidir? Bunlara tərəf varmaq üçün həpimiz bir qəlb, bir iman

ilə silaha sarılalım! Türk ruhu bu gün yüksəlsin, türk ərliyi bütün cahana var-sın görünsün, fürsət var ikən müqəddəratımızı həll etməklə, türk tarixində müşə'sə' [parlaq] səhifə açılınsın! Sönməz həyatımızda bir inqilab qopmasıyla yaşayışımız dəyişsin.

Türk oğlu! Bugünkü gün sənindir! Artıq sənin fəna günlərin bitmişdir. Sən yenə tarixini, şərəfini iadə eylərsən [qaytararsan]! Əzəl gündən əsgər idin, əsgərliklə yüksəldin! Əsgər ruhu sənin ruhun, türk oğlusan, bil bunu!

M. Hənəfi

HEYƏTİ-VÜKƏLANIN TƏDİLƏTİ [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ DƏYİŞİKLİK]

Mövsuq [etibarlı] mənbədən aldığı məlumatlara nəzərən, Heyəti-Vükəlanın bəziləri tədilata uğramış, bu cümlədən sabiq Xariciyyə nazirinin yerinə Əlimərdan bəy Topçubaşov və sabiq Xariciyyə naziri Məhəmmədhasən bəy Hacınski Maliyyə naziri, sabiq Daxiliyyə naziri Behbud bəy Cavanşir Ticarət və Sənə'ət [sənaye] naziri olmuşlardır.

RUS MİLLİ KOMİTƏSİNDƏ

Müvəqqəti Rus Milli Komitəsi Azərbaycan Hökumətindən xahiş etmişdir ki, pasportları itmiş rüslərə pasport əvəzində Komitə tərəfindən şəhadət-

namə verilməsinə Hökumət icazə versin. Azərbaycan Hökuməti Rus Milli Komitəsinin bu təklifini qəbul edib, veriləcək şəhadətnamələrin məsuliyyəti Komitənin öhdəsinə olacağını bildirmişdir.

Müvəqqəti Rus Milli Komitəsi Azərbaycan Hökumətinə bu məzmununda ərizə vermişdir. Sentyabrın 14 və 15-də, yəni Türk Ordusu Bakı şəhərini işğal etdiyi zamanda bir çox rus ailələri şəhərdən çıxıb xilas olmaq məqsədi ilə iskələlərdə paraxodlara minmək istəyirdilər. İskələlərdə hökmfərma olan [hökm sürən] izdiham və qanunsuzluqdan naşi bir çox çocuqlar anasız, atalar ailəsiz bu paraxodlarda qeyri şəhərlərə (məsələn Petrovska) getmişlər. İndi bu ailələr iki hissəyə bölünüb birbirilərindən xəbərləri yoxdur. Binaileyh [ona görə] Rus Milli Komitəsi rica edir ki, ailələri pozulmuş rus əhalisinə Bakıdan çıxmağa Azərbaycan Hökuməti icazə versin, ta ki, bunlar da özgə şəhərlərdə öz ailə üzvlərini arayıb tapsınlar. Bu barədə Petrovsk şəhərindəki Biçeraxovdan da razılıq alınacaqdır.

HADİSAT

Casusluq işarələri

Azərbaycan Polis müfəttişi-ümumi-si xəbər almış ki, dəryaya baxan bir caddədən dəryada durmuş hərbi paraxodlar ilə gecələr bəzi işarətlərlə casusluq yapılır. Şu xəbəri alınca 2-ci po-

lis inzibat [asayış] zabiti həman caddəyə nazirlər [nəzarətçilər] təyin edərək kəşf edir ki, bir evdən 4 gecə, nisfuleyldən [gecə yarısından] sonra bir qaç saat qırmızı işıqlı fənərlərlə müxabərat [xəbərləşmə] icra edilir. Məlum olur ki, Aşağı Çəmbərəkənd caddəsində [prospektində] 4 nömrəli bir evdən Bakı sahilində durmuş hərbi paraxodlarla rəngarəng işıqlar ilə müxabəratda bulunurlar.

Dün gecə məzkur [adı çəkilən] ev polis nəfəratı [nəfərləri] tərəfindən əhatə edilib, təhərriyat [araşdırma] icra edilir. Nəticədə bir qaç [şəxs] həbs edilirsə də, təftişat [yoxlamalar] nəticəsində ancaq P. A. Qorşkov ilə İ. M. Baranov namında iki nəfər şü cinayətə mürtəkb olanlar [əl atanlar] məhbusən təhtiməs'uliyətə [həbs edilərək məsuliyyət altına] alınmışlar.

Şu xanədə təhərriyat icra edildiyi zaman, ikinci bir məhəldən də, baxüsus “Qafqaz və Merkur” körpüsündən həmçinin qırmızı fənərlər ilə gizli müxabərat bulunması kəşf edilir. Bu xüsusda da ciddi tədabiri-lazimə ittixaz edilmişdir [lazımı tədbirlər alınmışdır].

Saxta pul fabrikasının kəşfi

Bir qaç gün irəli Azərbaycan Polis müfəttişi-ümumisi Bəhaəddin bəy cənablarına xəbər verirlər ki, Bakıda külli miqdarda saxta kağız pul fabrikaları mövcuddur. Bəy həzrətləri ciddi tədabir ittixaz edib də [tədbirlər alaraq], tezliklə nəticəsini də almışdır. Bayıl tramvayı durduğu məhəldə bir xanədə altı

kişi saxta makinalarda pul kəsdikləri halda kəşf edilmişdir. Makinaxanada iki litoqraf daşları tapılmışdır ki, bu daşlarda 40 manatlıq Kerenski pulları şəkilləri dərc edilmişdir. Makinaxanada hazırlanmış və kəsilmiş üç milyon manat miqdarı pul dəxi kəşf və zəbt ediləndir. Anlaşılmış ki, bu cinayətə mürtəkiəb olan [əl atan] heyət qırx nəfərə kimi kişidən ibarətdir. Bu canilərin arasında Bakı əyanından dəxi bir neçə kişi varlığı isbat edilmişdir. Litoqraf daşları və hazır pullar Bəhaəddin əfəndinin kabinetindədir.

Həmçinin kəşf edilmiş ki, Bələdiyyə tərəfindən nəşr edilmiş 25 rubləlik bon pullarının dəxi fabrikası mövcuddur.

Bu kişilər arasında İlya Rezin namında bir şəxs dəxi həbs edilmişdir. Bu şəxsin evindən bir çarpayı dəxi tapılmış ki, onun içində yüz min rublələrlə Nikolay pulları və böyük brilyant qaşlı üzüklər kəşf edilmişdir.

Ciddi təhqiqat davam etmədədir.

TÜRK ORDUSUNA

Şanlı Türk Ordusu, cavan ərlər,
Hər bir işdə əcib mahirlər.
Fəthiniz qıldı bizləri dilşad,
Cümlə islama sizsiniz imdad.
Sizi görcək şu firqeyi-üdvən
Bax, nasıl oldu dəhrdə nalan.
İştə aciz qalıbdı zarü zəbun,
İtirib əqlini misali-cünun,
Diliyor şimdi gör necə imdad,

Bizlərə xunriz olan cəllad.
Eyliyorlarmı mazini bir yad?
Yox idi bizlərə edən imdad.
Həpimiz pək əlilü nalandı,
Malımız zalimanə talandı.
Həpimiz qalmış idi sərgərdan,
Edərək dildə naləvü əfqan.
Etdilər bi-hesab qarətlər,
Başacıq qaldı cümlə övrətlər.
Çoxları qaldı bi-sərü saman,
Çulları mənzil etdilər o zaman.
Onları tutdu çünki nanü nəmək,
Gəldi islama iştə güclü kömək.
İntiqam aldı iştə şiranə,
Düşməni məhv edib diliranə.
Cəngdə fəthə oldunuz talib,
Düşməne gəldiniz o dəm qalib.
Sizə yar oldu Qadiri-qəhhar,
Oldu həm sizlərə, əvət, sərkar.
Həmlə etdiz misali-şirü pələng,
Atəş açdız, atıldı topü tüfəng.
Pulemyot əldə, tiğü tirü xədəng,
Zabitani-kiram edib ahəng:
Şanlı əsgər, hücum edib yallah,
Arş irəli, ya Allah, bismillah...
Cümlə əsgər hücum edib ol dəm,
Qırdılar düşməni qədəm-bə-qədəm.
Ta ki, oldu ədu pərakəndə,
Qalmaqda tabı, qüdrəti təndə.
Olmadı çün müqavimət asan,
Aldı anlar vaporlarında məkan.
Səmti-dəryaya qaçdılar o zaman,
Qurtarıb tapdılar orada aman.
Qandılar türkün ol zaman gücünü,
Gördülər çünki süngülər ucunu.
Yaşasın cümlə türkün övladı,
Yaşasın hər nə vardır əfradı!
Yaşa, ey şanlı zabitani-kiram,

Biliniz, sizlədir bütün islam.
 Fəthiniz etdi bizləri ehya,
 Olmarız başqa arzu-cuya.
 Sizə layiqdi can verək qurban,
 Bizlərə verdiniz, əvət, yeni can.
 Şaddır iştə cümlə pirü cavan,
 Pək fərəhnak, cümləmiz xəndan.
 Sizi alqışlıyor bütün islam,
 Şakir etsin bununla xətm-i-kəlam:
 Yaşasın, şanlı ordu var olsun,
 Düşməni hər zamanda xar olsun!

İbrahim

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Cümə günü oktyabrın 4-də Ticarət və Sənaye İttifaqının müavini-sədri [sədrinin müavini] Yusif Əhmədov Ticarət və Sənəət [Sənaye] naziri Ağə Aşurov ilə görüşüb, bu ittifaqın fəaliyyətə başlaması xüsusunda müsahibədə bulunmuşdur.

Nazir öz tərəfindən mümkün olduğu qədər bu ittifaqa müavinət [yardım] edib, gələcəkdə bu ittifaqın vasitəsilə bizim ticarət və sənayenin zəruriyyəti [ehtiyacları] ilə aşına olmasını vəd etmişdir.

Bundan əlavə, mal əvəz etmək, qeyri hökumətlərlə ticarətə başlamaq və qeyri bu kimi məsələlər dəxi danışılmışdır. Vəzarət [nazirlik] tərəfindən ittifaqın fəaliyyətə başlamasına icazə verilmişdir.

Maliyyə Nəzarətindən

5 oktyabr 1918.

Bu gündən etibarən Azərbaycan Hökuməti qəraradıyla Azərbaycan dairəsində işlənən paraların (Nikolay, Kerenski, Bakı və Zaqafqaziya bonaları) ümumən müsavi [bərabər] fiat üzrə olacaqdır və buna müğayir [zidd] hərəkətdə bulunanlar hökumət tərəfindən təcziyə [cəzalandırılacaq] və təcqi ediləcəkdir.

Yeni məcmuə

Dün idarəmizə Bakıda yeni nəşrə başlayan “Şeypur” məcmuəsinin birinci sayı gəldi. Aləmi-mətbuata qədəm-nihad olan [qədəm basan] şu məcmuə türkcə bir məzhəkə məcmuəsi olub, müxtəlif məqalələri havidir [ehtiva edir].

Şu yeni rəfiqimizə müvəffəqiyyət diləriz.

Klubun açılması

Cümə günü oktyabrın 5-də Bakı klubu ...ya məxsus olan binasında klubun rəsmi-güşadı [açılış mərasimi] vaqe oldu. Bu bina “yoldaşlar” tərəfindən xaraba bir hala gətirilmişdisə də, yenə təzədən təmir olunmuşdur.

Bu axşam rəsmi-güşad münasibətilə dəvət olunmuş Türk Hərbiyyə Musiqisi tərəfindən çalınan üç dəfə türk mahnısı ayaq üstə olaraq camaat tərəfindən dinlənildi. Sonra saat 12-dək musiqi Avropa mahnıları çalırdı. Yerli türk sazəndələri dəxi orada bulunurdu.

Musiqi heyəti Bakı Ordusu koman-

danı Mürsəl Paşa tərəfindən pulsuz verilmişdir. Gecə saat ondan sonra dışarıda qalmağın əmrinin komandan tərəfindən elan olmadığına baxmayaraq çoxlu camaat toplaşmışdı. Burada Bakıya gəlmiş gürcü nümayəndələri və qadınlar və hərbi zəvat [şəxslər] hazır idi.

Hazirunun [iştirak edənlərin] üzlərində təbəssüm və behcət [sevinc] peyda idi. Həpsi bundan sonra əsarətdən xilas olub, yenə sabiq həyat ilə yaşayacaqlarına sevinirdilər.

Klub – ziyalı işçilərinin gündüz çəkdiyi zəhmət və məşəqqətdən sonra bir neçə saat istirahət keçirəcək mədəni bir məhəldir [yerdir]. Bundan naşi bu müəssisənin xaraba halından yenə keçmiş vəziyyətinə salan mütəşəbbislərə izhari-təşəkkür etməliyiz.

Burada təəssüf ediləcək şey varsa, o da yemək və məşrubatın [içkilərin] baha satıldığıdır. Adi klub yeməyinin qiyməti 20-25 manatdır. Buradakı bufetçi mənzil kirayəsi verməyib, hər hesabdan qulluqçulara 25 faiz verdiyi halda, yarım girvənkə miqdarında olan ətə 20-25 manat alması xeyli təəccübdür.

Klub müəssislərinin [təsisçilərinin] diqqətini buraya cəlb edirik. Klub camaatın rahatlığı üçün olub, neçə nəfərin ciblərini doldurmaq üçün açılmışdır.

Türk Ocağı cəmiyyəti

Türk millətini əxlaqi-məişət və irfanca yüksəltmək və Osmanlı türkləri

ilə Azərbaycan türklərini biri-birinə qatışdırmaq üçün Bakıda bir Türk Ocağı cəmiyyəti açmaq məsələsi məhəlli [yerli] ziyalılarımız tərəfindən çoxdan bəri təhti-qərara alınmış idi.

Cəmiyyətin qətiyyəni məqsədi siyasət ilə uğraşmaq olmadığından və nizamnaməsi dəxi 12 martda 1328 tarixində İstanbulda qurulmuş bir cəmiyyətin nizamnaməsi ilə eynən müvafiq olduğundan, şu cəmiyyətə Baş Komandanlıq tərəfindən icazə verilmişdir.

* * *

– Şəhər İdarəsinin Ərzaq şöbəsi bu şöbəyə un, buğda, kartof və qeyri ərzaq vermək istəyən zəvat [şəxslərdən] və müəssisələrdən xahiş edir ki, bu barədə ərizə yazıb şöbənin yurist konsuluna şəraitini məlum etməlidir. (Sabiq “Natsional” mehmanxanası, mənzil nömrə 7.)

* * *

– Şəhər İdarəsi qulluqçuların məzuniyyəti barəsində qət etmişdir ki, ağır xəstələrdən savayı kimsəyə məzuniyyət verilməsin.

LƏNKƏRANDAN GƏLƏN PARAXOD

Lənkərandan beş yüzdən ziyadə çocuq, qadın və bir neçə nəfər kişi ilə “Ani” paraxodu Bakıya gəlmişdir. Bunlar həpsi avqustun 10-dək ərzaq üçün getmiş Bakı əhalisidir. Gəldikləri 7

günün 5-ni Nargin adasında dayanmağa məcbur olmuşlar. Minikləri qayət əzilmiş və ruhən incimiş bir surətdə kənara çıxmışlar.

Lənkərandan çıxdıqda onlara bir çox un və qeyri ərzaq vermişlər. Unun həpsini Nargin adası yanında həcz [müsadirə] etmişlər. İskələdə gətirdikləri ərzağı hökumət məmurları belə ala bilməyəcəklərini onlara dedikdə, miniklər pək məsrur [şad] olmuşlar.

Gələnlərin rəvayətinə görə, Nargin adasının dalında Astraxandan gəlmiş dörd paraxod və bir böyük barja durmuşdur. Bunlarda əksərən Bakı əhalisi, xüsusən fəhlələr vardır. Bunlar Bakının süqutunu eşidib, buraya qayıtmaq istəyirlər.

Astraxandan gələnlərin rəvayətinə görə, oradakı bolşeviklər bu miniklərin həpsini soyub, bir girvənkə belə un və çörək verməmişlərdir. Nargin adası yanında dayanan paraxodlarda acından gündə neçə adam ölüb, meyitləri də nizə tullanılır. Bu paraxodlardakıların ədədi beş minə qəribdir [yaxındır].

SƏLAMƏTİ-ÜMUMİYYƏMİZ [İCTİMAİ TƏHLÜKƏSİZLİYİMİZ] TƏMİN EDİLƏCƏK!

Dava günü – dava; sülh günü – sülh, demişlər.

Bakının süqutu zamanı, hökumət məmurları öz vəzifəni [vəzifələrini] dəröhdə etmədikləri [öhdələrinə götür-

mədikləri] günlərdə şəhərin ixtilalından, əhalinin həyəcanından istifadə edib də bir çox başıpozuq əşqiya [quldurlar] və əşərranın [yaramazların] cinayət və əf’ali-şəni’ələri [alçaq hərəkətləri] övci-balaya [zirvəyə] çıxmış idi.

Evləri talan və bigünah əhalini cəbrən həbs edib para tələb etmək ittifaqları adi bir həvadis rəngini almış idi. Şu xırsız [oğru] və canilərin əf’ali-şəni’ələri get-gedə öylə bir zorlu qədəmlər ilə intişar tapırdı [yayırdı] ki, insan doğrudan da Bakıda bir daha səlaməti-ümuminin iadəsinə [qayıtmasına] ümidsizliyini bəyan edirdi. Baş Komandanlıq tərəfindən südur etmiş [verilmiş] əmrnamə müfədınca [əmrnamədə ifadə edildiyi kimi], gecələr saat 8-dən sonra dışarıya çıxmaq yasaq edildiyi üçün xırsızlıqlara, talançılığa bir dəfə intihə [son] verilən kimi göründü. Əşqiya bu minval cinayətlərdən məyus olub da, bu axırlarda firqələr təşkil edərək polis və yaxud əsgərlər libaslarını taxaraq evlərə girib, oradan erməniləri həbs etməyə başlamışlar. Filan və ya filan adamı polis müfəttişi tələb edir deyə, onları odasından dışarıya çıxarıb da paralarını və sair əşyasını qarət etmək kimi cinayətlərə şüru etmiş idilər [başlamışdılar].

Bir qaç böylə hadisələr vüqu bulduqca, Azərbaycan Polis müfəttişi-ümumisi Bəhaəddin bəy həzrətləri bu kimi əşqiyanın da əleyhində mübarizəyə girişdi. Xüsusi elanlar ilə hər dəfə böylə ittifaqlarda telefon ilə müfəttiş cənablarına şəxsən əxbar edilməyi əhaliyə tövsiyə etdi.

Bərəkət versin ki, Müfəttiş həzrətlərinin tövsiyəsi özünə yaxışar [yaraşan] əcələ ilə [tezliklə] də nətayicinafiə[si]ni [faydalı nəticələrini] göstərdi də bu kimi cinayətlərə də intihə bu-lundu.

Bu keçən gün iki nəfər sənətkar ermənilər Çornı-qoroddan telefonla Müfəttiş həzrətlərinə xəbər verirlər ki, dün 4 nəfər əsgər və polis əlbisələri taxmış həriflər Nobel zavodu həyətinə gəlib 8 nəfər erməniləri məhbusən [həbs edə-rək] aparmışlar. Bunları apardıqları zaman “Sizi Baş Komandanlıq tələb edir” demişlər. Mədənlər dairəsindən bun-ları kənara çıxarınca, qarət etmişlər. Bəhaəddin bəy həzrətləri şu xəbəri alınca, avtomobil ilə Çornı-qoroda gedər. Şaqiləri [quldurları] arayıb da təftişə girir. Şu məhəldəki əsgərlər qışlasına [kazarmasına] və polis dairələrinə varıb, bütün əsgər və məmurları bun-lara nişan verir. Lakin ermənilər bun-ların arasında caniləri görməzlər. Polis məmuriyyətindən övdətləri [qayıtdıqları] zaman bir caddədə bir nəfər kö-nüllü əsgər libasında kişini ermənilər görüncə, “Ay aman, bizi qarət edənlə-rin biri budur!” deyər fəryad edərlər. Əsgər dərhal həbs edilir. 8 nəfər ermə-nilərdən 6 kişi öz evlərinə övdət etmiş-lərsə də, 2-si gəlməmişdir. Məlum ol-muş ki, bu ikisini qolları bağlı nərayə isə aparmışlar. Məhbus əsgər istintaq zamanı bu cinayətlərə iştirak etmədi-yini ciddiyyənlərə isbata çalışır idi. Lakin Müfəttiş həzrətləri özünəməxsus us-tadlıq ilə istintaqa girişib də bir az za-mandan sonra “əsgər” şu cinayətin

keyfiyyətini tamamilə Bəhaəddin bəyə söyləməklə, özünün iştirakını etiraf ilə cinayət rəfiqlərini dəxi göstərər. Məlum oldu ki, kö-nüllü əsgər Şahsevənlər dəstəsindən birisi olub, başqa üç nə-fərlər də Çornı-qorodda yaşayan iran-lılardandırlar. Şübhəsiz ki, sair canilə-rin də tutulmasına və həpsinin əzabi-şədidə [şiddətli əzaba] giriftar olmasına tədabiri-lazimə ittixaz edilmişdir [lazı-mi tədbirlər görülmüşdür].

İştə, şu vəq’əni [hadisəni] təhirdən [yazmaqdan] məqsəd budur ki, əhali bir dəfə əmin olsun ki, bizim hökumə-ti-cəliləmiz indində [nəzdində] əhali kim və hangi millətdən olursa olsun, müsaviyyətlilikdir [bərabər hüquq-ludur]. Müsəlmanımı, ermənimi, gü-r-cümü və yaxud başqa bir millətmi, hər kim olursa olsun, onun malı, canı hü-viyyəti-insaniyyə [şəxsiyyət] və heysi-yəti-millisi hökuməti-cəliləmiz [uca hökumətimiz] tərəfindən ciddiyyənlərə mühafizə olunmaqdadır.

Bizim hökumət idarələrımızdə, ha-kimlərimizin üsuli-idarələrində mən müsəlman – sən erməni, mən yaxşı – sən fəna, mən əziz – sən mənfur, mən məsud – sən məzlum təfhimləri [an-la-yışları] yoxdur. Canı, əşqiya, xırsız kim olursa olsun, cəzalanacaqdır.

Səlaməti-ümumiyyətimizi pozan, asu-dəliyimizə xələl qatan kim olursa ol-sun, cəzayi-şədidəyə [şiddətli cəzaya] düşər olacaqdır.

İslam və islamiyyət qanuni-müqə-dəsi məfadınca [müqəddəs qanununa uyğun] təşəkkül etmiş bizim hökumə-timiz ögey-dogmalıq üsulunu bilməyir.

Bununla belə, cümlə başıpozuq, əşqiya və xırsızlara məlum edilsin ki, onların o məsud zamanları bitdi; xoşbəxt və sərəfrazlıq ilə [başlarını dik tutaraq] keyfəmayəşə sürdükləri [kefləri istədiyi kimi yaşadıqları] günləri dəxi görəmməyəcəklər. Hər bir dəni [alçaq] və ədəbsiz, bir revolver ilə tamam əhalinin həyatını qana döndərən, istirahətini haram edən vaxtlar ötüşdü.

Nikolay çinovnikləri, Nikolay qanunları, bolşevik hərc-mərçi, daşnaksaqan “millətpərəstliyi” və yaxud menşevik “vətənpərəstliyi” zamanları deyil. Daha qanun, hökumət, nizam və insancasına həyat günləri başlanmışdır. Ədl [ədələt], insaf və asayışı-ümmi növbəsi gəlmişdir.

Məhəmməd Sadiq

TEATRO VƏ MUSIQI “O olmasın bu olsun”

Keçən axşama nisbətən bu gecə teatrodə o görülməkdə olan gurultu az idi. Bu dəfə teatro adi bir şərait içində keçdi. Toplanmış tamaşaçıların nədənsə qafasından əski havalar çıxmamış, həyatımız böyük bir təbəddülata [dəyişikliyə] uğramış ikən, onlar yenə əski qəbahətlərində davam edirdilər. Pərdə açılmadan səbrsizliklə əl-ayaq vurmaq, aktyor rollarını tamaşaçılar da kəndi yerlərindən ifa etməkdən bir an olsa çəkinməyirdilər.

Bundan məlum olurdu ki, möhtərəm tamaşaçılar aktyorun vəzəifinə [vəzifələrində], onun oynadığı vaxtda dimağında [beynində] olan cərəyanlara və ələlümüm [ümumiyyətlə] bir aktyor, bir mahir sənətkar olduğunu nəzərə almayıb, teatrodən da kəndisi üçün bir təəssürat almaq fikrində deyildi.

Səhnə açıldıqda xor oxuyanların mərkəzində durmuş Yusifxanov tam bir Qarabağ bəyi tipi olduğundan calibi-diqqət olmuşdu [diqqəti cəlb edirdi]. Bıyıqlarının sallandığı, özünün bir qəddər məyusənə vəziyyəti həqiqətən bunun yoxsul düşmüş bir bəy olduğuna dəlalət edir. Bir tərəfdən səhnənin bir az namüvafiq olması, digər tərəfdən xorun sol cinahı qüvvəsiz və yeni aktyorlardan olduğu təsnifin ahəngini xələldar edirdi.

Birinci pərdədən başlayaraq sonuna qədər Rüstəm rolunu gözətləndiyi kimi Yusifxanov aparmağa müvəffəq oldu. Onun qızı Gülnaz rolunu ifa edən Xanım Məğfurənin “Al dədə qurbanın olum” cavablarında səsi bir az tutqun kimi görünürdü. Sonra isə kəndisini idarəyə başlamışdı.

Onun qulluqçusu Sənəm rolundakı Xanım Münəvvər olduqca qurnaz və təcrübəli bir xidmətçi idi. Səhnə açılmadan on beş dəqiqə irəli xəstəlikdən dad çəkən artistlərimizdən birisi gərək səhnəyə çıxdıqda, gərək ziyafət məclisində tamamilə təğəyyür tapmış [dəyişilmiş] bir mahir kimi rolunu aparırdı. Bir də inteliqent rolunu ifa edirdi. Bunun bir kənara çəkilib hərəkətində

nə qədər təbii idisə, öylə də Ələkbər Hüseynzadə digərlərin ağışında ikən atılıb ayaqlarını oynatması əhval və mövqeyinə müğayir [zidd] idi. Zətən bu qədər müqtədir aktyorlar[ın] böylə yersiz hərəkətlər, şarj [gülünclük] və sözlərindəki mübaliğə onlar[ın] kəndisinə böyük ziyan verirdi. İstər Məşhədi İbad, istər hammal rolunda Anaplinski böylə izafələrdən [artırmalardan] kəndilərini alarsa, çox gözəl olar. Qəzetəçi Anatollu və millətpərəst – Mirzə Muxtar ifa etdikləri rollarında o qədər də fəna deyildi.

Mühim rollardan olan student rolunu oynayan gənc aktyorda musiqi hissi qüvvətli olsaydı və lazımı yerdə məharəti-müqəllidanəsi [təqlid məharəti] və iması bir çox gözlərə çarpma-yırdı. Ələlümüm [ümumiyyətlə] teatro izdihamlı idi və axıra kimi xoş keçdi. İnşallah bundan sonra gələcək tamaşaçılarımız da və aktyorlarımız da kəndinə diqqət edəcəklərdir.

M. H.

QAFQAZ XƏBƏRLƏRİ

Qafqaziyadan ötrü Almaniya mali

Tiflisdə nəşr edilən “Qafqazix post” adlı alman qəzetəsində Qafqaziyadan ötrü alman mali barəsində doktor Vestrinqaqin böylə yazır:

“Ümum Qafqaziyada olduğu kimi, Tiflisin də həyatı gün-gündən bahalashır. Bu bahalıqdan ən artıq fəhlələr və

əhalinin fəqir qismi mütəəssir olurlar. Çox vaxt əhaliyə lazım olan əşyanı bazardan ələ gətirmək mümkün olmur. Çünki dörd ildən ziyadədir ki, xaricdən Qafqaziyaya heç bir şey gəlməyib, daxildə olan mallar da qurtarmışdır. Ələ gətirməyi qeyri-mümkün olan əşyanın adlarını saymaq artıqdır. Çünki bunların ən lüzumluğu dəri, çəngəl, bıçaq, boşqab, çəkiç, iynə və qeyriləri olduğu hamıya məlumdur. Bundan başqa elektrik ləvazimatı, ufaq məkinalar, xüsusən ziraət, sənə'ət [sənaye] və bu kimi məkinalar heç yoxdur.

Əcəba! Bu malları biz haradan almaliyız? Almaniyadan savayı heç bir ticarət və sənayecə qüvvəli olan məmləkət bu malları məmləkətindən xaricə buraxmayacaq, ancaq Almaniyanın ticarət və sənayesi keçmişdəki kimi yenə parlaq bir surətdə baqidir [qalmışdır]. Əlbəttə bu malları Almaniya dövləti Qafqaziya cümhuriyyətlərinə kamali-məmnuniyyətlə verib, əvəzində öz fabrika və zavodları üçün xammal tələb edəcəkdir. Bundan ötrü hər bir erməni, gürcü və müsəlman gərək öz cümhuriyyətləri ilə Almaniya arasında bir növ mal dəyişməsinin tezliklə başa gəlməsinə çalışsın. İmdilikdə Tiflisdə büro təşkil olunub, tezliklə Almaniyadan Qafqaziyaya mal gəlməsinə səy edəcəkdir.

Amma alman fabrikaçıları imdiyədək inqilabda yaşayan məmləkətlərə göndərdikləri malların pulunu kim verəcəyini bilmirlər. Bu mümaniəti [manəni] bəlkə Qafqaziya-Alman Ticarət

Bankası rəf edə [aradan qaldıra] bilsin. Fövqdə [yuxarıda] zikr olan [qeyd edilən] büro da banka ilə bərabər işləyəcəkdir. İştə bu məsul ticarət bankası olmaz isə Almaniya fabrikaçıları pullarının batması qorxusundan Qafqaziyyəyə mal göndərməyəcəklər.

PETROVSKDA

Bakiyə gətirilmiş, Petrovskda nəşr olunan rəsmi “Əxbar”da Bakıdan qaçanlar barəsində böylə yazır:

Eylülün (sentyabrın) 26-da Ənzəlindən cüzi miniklər ilə “Kornilov” paraxodu Petrovska gəldi. Gələnlər xəbər verirlər ki, İngiltərənin ştabı və Bakıda dava edən hissələrin ştabları Ənzəlində bulunurlar. Bakıdakı İngiltərə ordusunun komandanı Denstervil və onun ştabı dəyişmişdir. İngilislər zabitanının [zabitlərinin] rəvayətinə görə, onlar bu il davanın intihasını [qurtarmasını] gözləyirlər.

Qaçqınları köçürən heyətin Ənzəliyə bağladığı ümid boşa çıxmışdır.

İngilislər qaçqınları sahilə çıxarmağa razı olmurlar. Bargaha [İlimana] gələnlər paraxodlar həyəcanlı işarələr verirlərsə də, yenə imdad olmur. Paraxodlar tez bir zamanda bargahdan çıxmazlar isə top atəşinə tutulacağı ilə təhdid edildikdən, geri qayıtmağa məcbur olmuşlar. Buna səbəb Ənzəlində ərzaq yoxluğu səbəb olacaqdır. Hələlik dörd paraxod qayıtmışdır. Az zamandan

sonra qaçqınların yenidən Ənzəliyə göndərilməsi gözlənilir.

Eylülün (sentyabrın) 28-də Petrovsk şəhərinə yenə dörd paraxod qayıtmışdır. Bunlar “Aşot Yerqat”, “Feodosiya”, “Meridian” və “Yuq” paraxodlarıdır. Yenə neçə paraxodun qayıdacağı gözlənilir.

Yolda “Aşot Yerqat” Ənzəliyə qaçqın aparan “Rus” paraxoduna Ənzəlində qaçqınları qəbul etməyəcəklərini demişsə də, o yenə Ənzəliyə getmişdir. Bu paraxod da bu günlər qayıtmağa məcbur olacaqdır.

“Aşot Yerqat” eylülün 22-də Petrovskdan çıxıb, 24-də gəlmişdirsə də, bargahdan heç kimsə qarşısına çıxmamış. Sabahı günü qayıqda neçə nəfər əmrnamə gətirib “Aşot Yerqat”ın kapitanına verib. Bundan sonra Ənzəlində qaçqınları qəbul etmədiyindən naşi paraxodun yenidən Petrovska qayıtmasını tələb etmişlər. Yenə o gün ikinci qayıqda bir ingilis, mütərcimiylə bərabər paraxoda gəlir. Onun dediyinə görə, paraxod Petrovska getmək üçün ərzaq alıb tez bir zamanda Ənzəlindən çıxmalıdır. Sonra 700 minik üçün balqabaq, 12 qoyun, çay, qənd, səbzə və çörək gətirmişlərdir.

Paraxod Ənzəlindən çıxmaq istədikdə, Erməni Milli Komitəsinin nümayəndəsi Gülxandyan gəlib müvəqqəti olaraq qaçqınların Ənzəlində qalması barəsində Erməni Milli Komitəsinin İngiltərə ştabıyla danışığa başladığından ötrü, paraxodun sabahadək gözlənməsini rica edir.

Paraxod Erməni Milli Komitəsindən cavab gözlədiyi halda, İngiltərə ştabından əmr gəlir ki, hərəgah 20 dəqiqəyə kimi paraxod Ənzəli bargahından çıxmasa, top atəşinə tutulacaqdır.

Paraxod bu əmrə tabe olub Petrovska qayıtmışdır.

Qaçqınları köçürən heyətin verdiyi məlumata görə, eylülün 30-dək Bakıdan Petrovsk şəhərinə qoşun əfradından [əsgərlərdən] savay 20 min nəfər qaçqın gəlmişdir. Bunlardan 11 min Ənzəliyə və Krasnovodsk şəhərlərinə köçürülmüşlər. Yerdə qalılardan 8 min nəfəri evlərdə, şəhər bağında və bulvarda yerləşmişlərdir. 20 nəfər yetim çocuqları darüleytama [yetimxanaya] verib, onlara tərbiyə vermək üçün 2000 manat təxsis edilmişdir [ayrılmışdır].

Eylülün 29-da üç yüz nəfər qaçqın ilə Petrovska bir barja gəlmişdir. Bu barja iki həftə dənizdə qalıbdır. Burada 20 nəfərə kimi susuzluqdan ölmüşlərdir.

Bu axır vaxtlarda Bakıdan Petrovska bir çox qaçqın gəldiyindən naşi, burada su azlığı müşahidə olunmaqdadır. Şəhər su çeşmə[ləri] ətrafında camaat böyük növbələrlə dururlar.

XARİCİ XƏBƏRLƏR

İngilis ticarəti-bəhriyyəsi [dəniz ticarəti] pək fəna

İngiltərə Hökuməti ingilis ticarəti-

bəhriyyəsinin vəziyyəti-hazırasını [hazırkı vəziyyətini] tədqiq üçün bir komisiyon təşkil etmişdi. Komisiyonun bu babda tənzim etdiyi rapor şimdi “Bord of treyd counral” qəzetəsində nəşr edilmişdir. Raporun mündəricatı fövqəladə baisi-həyəcan olmuşdur.

Raporda ingilis ticarəti-bəhriyyəsinin təhtəlbəhr [suallı] müharibəsindən dolayı zayıatı-vəximəyə [dəhşətli itkilərə] düçar olduğu açıqdan-açığa etiraf edilmiş və bu zayıatın İngiltərənin ə’sabı-həyatıyyəsini [həyat damarlarını] təhdid etdiyi bəyan olunmuşdur.

Komisiyon vüqu bulan zayıatı-əzımədən [böyük itkilərdən] dolayı bəyanitəəssüf etmiş və İngiltərənin təfəvvüqi-bəhriyyəsinin [dənizlərdəki üstünlüyünü] mühafizə üçün tədabiri-lazimə ittixaz edilməsini [lazımı tədbirlərin görülməsini] tələb etmişdir.

Raporun bəyanına nəzərən, ingilis əshabi-səfaini [gəmi sahibləri] əqdissülhdən [sülh bağlandıqdan] sonra Dövəli-Mərkəziyyənin [Mərkəzi Dövlətlərin] əlindəki ümum səfaini-ticariyyənin [ticarət gəmilərinin] və hətta bitərəf limanlarda bulunanlarının dəxi qismən təzminatı-hərbiyyə [müharibə təzminatı] olaraq zəbt edilməsini tələb etməkdədirlər. İştə, ingilis bəhriyyə imperialistlərinin ən mütənəffizləri [nüfuzluları] alman ticarəti-bəhriyyəsinin [dəniz ticarətinin] aqibətini bu surətlə təyin etmək təsəvvüründə bulunurlar. Fəqət şimdiyə qədər almanlar təhtəlbəhr müharibəsindəki müvəffəqiyyətləri ilə ingilis imperialistlərinin

təsəvvüratının feilə çıxmasına mane olmuşlardır.

İngiltərə və Japoniya Çində uyuşdular

Japoniya ilə Çin arasında sənəyi-haliyənin [cari ilin] 26 mayısında bir müahideyi-ittifaqiyyə əqd edildiyinə [müttəfiqlik sazişi bağlandığına] dair olan xəbər vürud eylədiyi [gəlib çatdığı] zaman, Japoniyanın Çinə tətbiq etməkdə olduğu hüluli-müslihanənin [sülhpərvər yaxınlaşmanın] bir xütvə [addım] daha tərəqqisinə dəlalət edən bu xəbərdən ziyadə Londra, Vaşinqtonda bu müahidənin mətni məlum olmadığına dair eyni zamanda vürud edən digər bir xəbər baisi-heyrət olmuş idi. Daha o zaman bu xəbər heç olmazsa İngiltərəyə təəllüq edən [aid olan] qisminin doğru olmadığına ehtimal verilmiş və hətta Japoniyanın İngiltərəyə bəzi müsaidati-iqtisadiyyə [iqtisadi yardımlar] göstərərək müahideyi-məzkurəyə [adı çəkilən sazişə] müvafiqətini istehsal eylədiyi [razılığını əldə eylədiyi] zənn edilmiş idi.

Şimdi “Kölnişə zeytunq” un istixbar edib [xəbər verib] yazdığı vəchlə [kimi], məzkur zənlər, İngiltərə ilə Japoniya arasında yek-digərinə zidd bulunan Çindəki mənfəətlərini 25 sənə müddətlə təmin edərək, bu müqaviləni əqd etdiklərinə dair intişar edən [yayılan] şayiət [şayiələr] ilə təəyyüd etməkdədir [güclənməkdədir]. Bu müqavilənin qayəsi Çin Hökumətini Japoniyanın haqqı-inhisarı altında və fəqət

İngiltərənin mənafeyi-xüsusiyyəsinə riayət edilmək şərtilə əsri [müasir] bir ticarət məmləkəti halına ifrağ etməkdir [formalaşdırmaqdır]. Çinin ümuri-maliyyəsi [maliyyə işləri] Japoniya və İngiltərənin kontrolu altına alınacaq və buna müqabil, Çin Hökuməti məmləkətin inkişafati-maliyyəsinə təmin edəcək istiqrazatı [borcları] bu iki məmləkətdən alacaqdır.

Bəydadaş bəy Hacı Məhəmməd bəy oğlu 1908 may 12-də Siyazan kənd divanxanasından aldığı 2959 nömrəli pasportu qeyb olduğundan haiz olduğu qüvvədən saqitdir [etibarsızdır].

Müdirlər:
Ceyhun bəy Hacıbəyli
Şafi bəy Rüstəmbəyli

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

səh. 99. “7 təşrini-əvvəl sənə 1918”: bu nömrənin nəşr tarixi qəzetdə səhvən “8 təşrini-əvvəl sənə 1918” kimi getmişdir.

Bakı şəhəri və ətrafı əhalisinə

səh. 99. “2/10/34”: Burada il, rumi tarixlə göstərilmişdir (1334-cü il). Miladi tarixlə 2 oktyabr 1918-ci ilə uyğundur.

Elani-rəsmi

səh. 100. “7 təşrini-əvvəl 34”: Burada il, rumi tarixlə göstərilmişdir (1334-cü il). Miladi tarixlə 7 oktyabr 1918-ci ilə uyğundur.

Hökumət əmrləri:

Maarif Nəzarətindən

səh. 101. Bu əmrlərdəki çoxsaylı “nazir” sözləri “müfəttiş” və “nəzarətçi” kimi başa düşülməlidir. Eyni əmrlərin rusdilli versiyalarında “nazir” sözləri əvəzinə “inspektor” və “smotritel” sözləri işlədilmişdir.

Türk ruhu

səh. 103. “M. Hənəfi”: bu imza Hənəfi Zeynallıya məxsusdur.

Rus Milli Komitəsində

səh. 104. “...Türk Ordusu Bakı şəhərini işğal etdiyi zamanlarda...”: “işğal” sözü-nün əsl mənası “tutmaq, ələ keçirmək”dir. O dövrdə “işğal” sözü bugünkü mənfi çalılarını qazanmamışdı. Burada və ümumiyyətlə Bakının türk və Azərbaycan əsgərləri tərəfindən tutulmasından bəhs edilən bütün hallarda “işğal” sözü düzgün başa düşülməlidir.

Hadisat

səh. 104. “...bir evdən 4 gecə, nisfülleyldən sonra...” – Çox güman ki, səhv getmişdir, belə olmalıdır: “...4 nömrəli bir evdən gecə, nisfülleyldən sonra...”

“Türk Ordusuna” şeiri (səh. 105-106) üçün lüğət

əcib: heyrətamiz
dilşad: könülə şad olan
firqeyi-üdvən: düşmənlər
dəhr: dünya
nalan: inləyən, fəryad edən
xunriz: qan tökən
mazi: keçmiş
bi-sərü saman: pərişan halda, başsız,
nizamsız
nanü nəmək: duz-çörək
şiranə: şir kimi
diliranə: qəhrəmancasına
Qadiri-qəhhar: qəhr edən və hər şeyə qadir olan (Allah)
sərkar: başçı
tiğü tirü xədəng: qılınc, ox və yay
zabitani-kiram: şərəfli, böyük zabitlər
ədu: düşmən
əfrad: fədlər, nəfərlər; əsgərlər
ehya etmək: diriltmək, canlandırmaq
omlarız başqa arzu-cuya: başqa bir şey arzu etmərik
pirü cavan: qoca və cavan
fərahnak: sevincli, şən
xəndan: gülən

Türk Ordusuna

səh. 106. “İbrahim”: bu imza İbrahim Şakirə məxsusdur.

Bakı xəbərləri:

Türk Ocağı cəmiyyəti

səh. 107: “12 martda 1328 tarixində”: Türkiyədə Türk Ocağı cəmiyyətinin quru-

luş tarixi burada rumi təqvimlə verilmişdir; miladi təqvimlə 25 mart 1912-ci ilə uyğundur.

Teatro və musiqi

səh. 110: “Bir də inteligent rolunu ifa edirdi. Bunun bir kənara çəkilib hərəkətində nə qədər təbii idisə, öylə də Ələkbər Hüseynzadə digərlərinin ağuşunda ikən atılıb ayaqlarını oynatması əhval və mövqeyinə müğayir idi.”: Bu cümlələrdə anlaşılmazlıq var, güman ki, mətnin bir hissəsi düşmüşdür. Qəzetdə belədir.

səh. 111. “millətpərəst”: “O olmasın, bu olsun” operettasında Həsənqulu bəy obrazı nəzərdə tutulur.

“student”: “O olmasın, bu olsun” operettasında Sərvər obrazı nəzərdə tutulur.

“qəzetəçi”: “O olmasın, bu olsun” operettasında Rza bəy obrazı nəzərdə tutulur.

“M. H.”: bu imza Hənəfi Zeynallıya məxsusdur.